

הלכות יום טוב סימן תקיא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק כד]

ואפילו טובים פך אלא שרצה למתקן יותר, שרי"ג.

19) אמנם לגבי מיתוק חרדל על ידי ביבוי גחלת של עץ בתוכו, כתב לעיל (סי' תקז ס"ק כד) שכיון שהחרדל ראוי לאכילה גם בלי מעשה זה, ורק המפונקים מכבים גחלת בתוכו וכן מפני שיכול למתקן על ידי גחלת של מתכת, והוא ראוי ומצוי יותר, אסור הדבר. [וראה להלן (ס"ק כד)] שנקט שלא דברו שם, אלא מטעם אחר, שאפשר למתקן מבעוד יום].

[משנ"ב ס"ק כה]

אף דלש פנה משום מכה ומקביר פנ"ל, שרי, דדבר זה שנה לקל נפש הוא.

20) ולענין ביבוי גחלת מוחת קורה כדי שלא ישרף התבשיל, כתב לקמן (סי' תקיד ס"ק ד) שאסור לעשות כן מפני שהביבוי אינו נחשב לצורך אוכל נפש, כיון שאינו מסייע לאוכל אלא רק מונע הדיק [מה שאין כן כאן שהביבוי מתקן את האוכל], וראה מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק כז]

הקם משום דאפשר מקבוע יום, שפן דרפ"ג.

21) וכן כתב לעיל (סי' תקי ס"ק ד), אמנם לעיל (סי' תקז ס"ק כד) כתב טעם אחר, והבאנו את דבריו לעיל (ס"ק כד).

[שע"צ ס"ק לג]

[עין סימן תקי מה שכתבנו דגם שיטת הר"ף לאו יתקדא היא²²].

22) ובביה"ל לעיל (סי' תקז ס"ק ד) כתב שחר"ן סבר כר"ף, שביבוי לצורך אוכל נפש אסור, ובדעת הרא"ש נשאר בצי"ע.

[משנ"ב ס"ק לו]

אסור וכו' על הקב"ים.

23) ולהלוי בבגד ריח רע, כגון ליתן בו חומר המבדח יתושים, דעת הגר"ש וואנר (קבץ מביית לוי ח"ו עמ' ג) שאסור, אלא אם כן הריח חלש וכמעט אינו מורגש, שבוה יתכן שיש להקל.

ונתינת בושם על הגוף הגורמת שיוולד ריח גם בבגדים, דעת הגר"ן קרליץ (עם מקדשי שביעי ח"ב פי"ג סי"ט) שהיא מותרת. אך אם עושה כן כדי שיהיה ריח אף בבגדים, דעת הגר"ה קניבסקי (שם הע' 30) שאסור ליתנו [ולענין הולדת ריח בגוף האדם ובשערותיו, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' שכב ס"ק יח)].

[משנ"ב ס"ק לז]

מקר להקטירו, דאע"ז מים יותר בשביל פקדו.

24) ואם לא היה האתרוג מונח בבגד מעולם, ואין לו מקום שמור אחר להניח בו את האתרוג, כתב לקמן (סי' תרנח ס"ק ז) שיתכן שיכול להניחו בבגד, כיון שיש לסמוך בשעת הרחוק על הפוסקים שסבורים שאין איסור הולדת ריח כשאינו מכין שיוולד ריח בבגד.

אמנם לגבי מי שמניח פלפלין בתוך בגד ודך אותם, כתב לעיל (סי' שכא ס"ק כד) שאף על פי שבתחילה החמיר בזה הטי"ז, מי"מ נראה שלבסוף חזר בו הדיקל, משום שאינו מכין להולדת הריח [אף כשאינו שעת הרחוק].

[משנ"ב ס"ק לח]

שהמליד דבר תדש קרוב הוא לעושה מלאכה תדשה.

25) ולקמן (סי' תרנח ס"ק ז) ביאר, שהולדת ריח בבגד נחשבת כהיקון כל.

[משנ"ב ס"ק כח]

והוא הדין דאסור לתן ביום טוב דבר הפורח לתוך הפנים כדי שריחה.

26) ולשפך שמן ריחני לתוך מים, כתב לעיל (סי' קכח ס"ק כג) שלדעת הטי"ז והמג"א אסור לעשות כן, משום שמוליד בהם ריח, ולדעת הא"ר והחכם צבי מותר, כיון שאין השמן מוליד ריח במים, אלא השמן עצמו הוא זה שמדף את הריח.

ולענין נתינת מי פה במים על מנת לשטוף בהם את פיה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' קלו) שאסור לעשות כן, מפני שבכך מוליד ריח במים. אכן דעת הגר"ש איערבך (ששי"ב פ"ד הע' ק), שאם לא הכין מי פה מבעוד יום יש להקל לטבוח במים, מפני שמטרת העירוב אינה ליתן במים ריח אלא לדלל את המי פה כדי שיהיו בריכוז נמוך יותר.

ולגבי הנחת סבון באסלה כדי שיופיץ בה ריח על ידי זרידת המים על הסבון [כשאין בזה חשש צובע], וראה מה שכתבנו לעיל (סי' שכ ס"ק נט), דעת הגר"ן קרליץ (ארחות שבת ח"א פט"ז הע' צה) שמוותר להניחו שם, מפני שמטרת הולדת הריח אינה אלא להעביר ריח רע, וכמו שצייד בשו"ת שאילת יעביץ (ח"א סי' מב) שבאופן זה לא נאסרה הולדת ריח [וראה שולחן שלמה שולחן הגליון אות טו].

[ביה"ל ד"ה אין]

ומשליקים קרנבו בחל"ל²⁷ וכו', יש לומר מנה ביום טוב, ד"ש בו משום כפי"ח²⁸ וכו', ולהקל ביום טוב שני, וכן מהג"ק לעשות²⁹ וכו', וכל זה נקרא באותן מקומות שהעולם רגילין פנה והוא דבר השנה בכל נפש³⁰.

27) וכן כשמדליק האש על ידי גפרור, דעת הגר"ש איערבך (ששי"ב פ"ג הע' מב) שיש להניחו בוהירות באופן שלא יכבה בהנחתו אלא יכבה אחר כך מאליו.

אכן באופן שאם לא יורקנו מיד תיכזה אצבעו, דעת הגר"ן קרליץ (חוט שני יום טוב פי"ג ס"ק ג עמ' קיז) שמותר לזרוק אף אם פסיק רישא הוא שיכבה, כיון שהוא פסיק רישא ולא נחיא ליה, שהרי אין לו שום צורך או רצון שהאש תכבה בשעת הזריקה, ויש להקל בזה במקום צער הגוף גדול הנחשב כמכשירי אוכל נפש, כמבואר ברמב"ן (תורת האדם סוף שער המיחוש), ולסמוך על כך שמעיקר הדין נפסק שמכשירי אוכל נפש דוחים יום טוב [ורק שאין מורין כן לאחרים, כמבואר בשו"ע וברמ"א לעיל (סי' תקט ס"א ו-ב)].

28) אמנם להסיר פחם המכבה את אור הנר, כתב במשנ"ב לקמן (סי' תקיד ס"ק מז) ובשע"צ שם (ס"ק נז) שמותר, אף על פי שנכבה בנפילתו, כיון שעושה כן לצורך הדלקת הנר.

29) ובביאור החילוק בין יום טוב ראשון ליום טוב שני, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' תצו ס"ק ה).

30) ולעיל בתחילת דבריו כתב שטעם המקילים לענין ביום טוב הוא מפני שהרבה אנשים רגילים לענין, ומשמע שאף שישנם אנשים שאינם מעשנים, מי"מ די בכך שהרבה מאנשי המקום מעשנים כדי שייחשב העישון כדבר השנה לכל נפש. אמנם במשנ"ב (ס"ק כד) משמע שדבר נחשב כשנה לכל נפש רק אם גם מי שאינו עושה אותו מי"מ מתאה לעשותו [וראה מה שכתבנו בשע"צ לעיל (ס"ק כד)], ואילו בעישון, הרי מי שאינו מעשן אינו מתאה לכך, ואכן, כך מבואר בפני יהושע (שבת לט, ב) שאין דבר נחשב שנה לכל נפש אלא אם כן הכל נוהגים לעשותו, שהרי רחיצה אינה נחשבת שנה לכל נפש מחמת האנשים המועטים שאינם מתרחצים, אף על פי שרוב העולם נוהגים

המשך במילואים עמוד 62

מילואים הלכות יום טוב סימן תקי

המשך מעמוד 252

(סי' ז) שכתב שאסרו חכמים ברירה בכלי שהדרך לברור בו עבור ימים רבים, משום שנראה כבורר לצורך מחר.

(22) ולעיל (סי' ט"ז) שיהי' סי' פ) הביא את מחלוקת הפוסקים האם צירוף אסור מדאורייתא או מדרבנן, ולא הכריע בדבר.

[ביה"ד ד"ה אין]

משום פְּעוּשָׁה אֲרָהָה לְיוֹמָיו⁽²³⁾.

(23) וכן כתב להלן (סיד ד"ה מותר וסיד ד"ה את). ומשמע שנקט בודעת השו"ע הרב המובאת במה"ל לעיל (סי' ב' ד"ה הבורר), שמותר לברור גם באופן שהדרך לברור בו בחול, כל שאין הדרך לברור באותו אופן עבור ימים רבים, אך לפי החז"י אדם שהביא שם [ואף נקט דבריו במש"ב לעיל (סי' תקי י"א)], הסובר שאסור לברור ביום טוב בדרך הברירה שנתשים בימות החול, לכאורה אין היתר לסגן במסגרת ביום טוב, אכן, ביאר הגרי"צ קרליץ (חוט שני יום טוב פט"ז סי' ב עמ' קל) שיתכן שסיעת אסור משום הרקאה, וגדרי מרקד שונים מגדרי בורר, וכשיניי שנעשה בריקוד יש להקל אף לפי החז"י אדם, ובספר נטעי גבריא (יום טוב ח"א פ"ה הע' א) ביאר, שלא אסר החז"י אדם לברור בדרך שרמלים לברור בה, אלא כשיש אפשרות לברור באופן אחר, כגון לברור פירווי מצות או צרור מקמה, שאפשר לעשות כן על ידי הרקאה ושנחשבת כשינוי, כמבואר בשע"ה"צ (סי' תקי י"ב)], אך משאין אפשרות אחרת, כגון במשמורת, מותר לברור בדרך הרגילה, כיון שמלאכת בורר הותרה ביום טוב, כמבואר בביה"ל [וראה חז"י אדם כלל פ"ב סי' ג].

[ביה"ד ד"ה אבל]

דבמים א' טַשְׁקָה אִין לְהַקְלִי⁽²⁴⁾ וכו', אָבֵל בְּמַחְסֵם שְׁהָא כְּלִי לֹא שִׁיךְ זְהָ⁽²⁵⁾.
(24) והחז"י (ארוח סי' ג סי' ח) כתב, שיתכן ששאר משקין אינם גורמים לצירוף, ואם כן דינם כחודל ולא כמים.

(25) וכן מבואר בדבריו לעיל (סי' ט"ז) שכתב שהטעם שהותר לתת מים במיחם ורתח, אף על פי שטרם בכך לצירוף, הוא משום שמלבד שאינו מחכוין לצרף, גם אין הצירוף פוסק רישא [ולא התיר מחמת הטעם שאינו מחכוין לצירוף בלבד].

[משנ"ב סי' יד]

הא אָפְשֵׁר לְעִשׂוֹתָּהּ מֵאֲתַמְלִיל⁽¹⁸⁾ [אָסְרוּהוּ מִקְּרַבְנָן⁽¹⁹⁾].

(18) אמנם, לעיל (סי' תקי ט"ז) כתב שהטעם שאין במיתוק החרל בגחלת של עץ היתר משום צורך אוכל נפש [כשם שהותר שם להניח בשר על גבי גחלים, אף שנכבדת על ידי כרן], הוא משום שהחרל ראוי לאמילה גם בלא מיתוק, ומיתוק נעשה רק לשם פיתוק ועינוג [וראה שע"ה"צ (סי' י"ב)], ועוד, שבין שאפשר למתוק אף בגחלת של מתכת, הוא האופן הראוי המצוי יותר, לכך אין במיתוק בגחלת של עץ משום צורך אוכל נפש [וראה ביה"ל שם (סיד ד"ה כרן)].

(19) אכן, בשע"ה"צ לעיל (סי' תצה סי' י"ב) כתב שלדעת רש"י (ביצה כג, ב) ותוס' (מגילה ז, ב) מלאכה שהיה אפשר לעשותה מערב יום טוב, אסור לעשותה ביום טוב מדאורייתא, והבדלי ישע חשש לברירה.

[שע"ה"צ סי' י"ב]

הַעֲלִינִי שְׁנַיִם קָמָר אֶפְלֵה הִנֵּה אָפְשֵׁר לְעִשׂוֹתָּהּ כֵּן מִכְּעָבֵד⁽²⁰⁾.
(20) ולהמתין לכתחילה לעשותו ביום טוב על ידי שינוי, כתב במש"ב לעיל (סי' תצה סי' י"ב) שהמציא התיר, והבדלי ישע פסק בזה.

[משנ"ב סי' טו]

הַתִּירוּ מִשּׁוּם שְׂמִיחָת יוֹם-טוֹב⁽²¹⁾ וכו', אִין לְהַקְלִי בְּיָהָ⁽²²⁾.
(21) אמנם, לענין עשיית טומא בשעת לקיחת עפר עבור כיוסו דם היה עוף שנשחטו ביום טוב, שאינה אסורה אלא מדרבנן משום שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה, היא אף נעשית לצורך מצוה, לא כתב לעיל (סי' תצה סי' ע"ג) שמותר אלא רק בדיעבד כשכבר עבר ושחט [משום מצות כיוסו הדם], ומפני שהוא גם מקלקל.

ותנא, שהיתר זה של צורך שמחת יום טוב באיסור דרבנן, הוא אף כשאפשר למתק את החרל בגחלת [של מתכת] מבעוד יום, כמבואר לעיל (סי' י"ח). אכן, לענין סיגון החרל, שאף הוא אינו אסור אלא מדרבנן [כמבואר לעיל (סי' י"א)], ואפשר לעשותו מבעוד יום [כמבואר לעיל סי' י"ב] כתב השו"ע כאן שאסור לעשותו ביום טוב, וראה לעיל

הלכות יום טוב סימן תקיא המשך מעמוד קכט

מעשנים, ולפיכך קשה לאסור עישון ביום טוב, אלא שבעל נפש ראוי שיחמיר בדבר, וכן כתב בשו"ת אור לציון (ח"ג פ"ב תשובה ב) שאף בזמנינו מותר לעשן ביום טוב, ואף אם אין לאדם צורך גדול בכך, יש להקל מחמת שנהנה הנאה מועטת [וראה בהגהה שם, שמי"מ הגר"ב"צ אבא שאלו עצמו נמנע מעישון ביום טוב], וכן דעת הגרי"ש והאזנר (קובץ מבית לוי ח"ב עמ' מז), שלפי ההצעות המובאות בביה"ל שהתירו לעשן ביום טוב, אין הדבר אסור אף בזמנינו, ואכן בזמנינו שניגון המניעה מעישון נכנס יותר לתודעת הציבור הן מצד חוק המדינת הן מצד מחקרי הרפואה, ומתמעטים ציבור המעשנים, יש לדרן בודעת גדולי הפוסקים שהתירו העישון בזמננו.

ולענין עישון ביום טוב שני בזמנינו, דעת הגרי"צ קרליץ (שם) שאסור הדבר, ודעת הגרי"ש אלישיב (מבקשי תורה יום טוב עמ' תנד י"ח)) שהמיקל יש לו על מי לסמוך, אלא שבמשך השנים מתמעטים המעשנים, ובזמן שיהיה ניכר שהמעשנים הם מעוט שבמיעוט, ייאסר העישון אף ביום טוב שני [וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תצה סי' ה)]. ולענין מחיקת האותיות הכתובות על הסיגריה על ידי העישון, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' שמ סי' יז).

ולענין עישון בימות החול, ראה מה שכתב החפ"ץ חיים בספר לקוטי אמרים פ"ג, ובספר זכור למרים פ"ג, שאין לעשן מכמה טעמים.

ומקפידים לעשותה, ובשורת כתב סופר (ארוח סי' טו) הביא דבריו, ומטעם זה, כתבו הפני יהושע והכתב סופר, שלכאורה עישון אסור ביום טוב, שהרי אינו שיה לכל נפש והרבה בני אדם נמנעים ממנו, והוסף הכתב סופר, שבין שרוב הנשים אינן מעשנות, וכמו כן הרבה אנשים אינם מעשנים, אם כן המעשנים כעולם הינם המיעוט [וכן כתב השולחן הטהור (סי' ר"י סי' ב) לאסור למעשה מטעם זה], אכן כתבו טעם להתיר עישון ביום טוב, מפני שהוא מסייע לעיכול האוכל ומועיל בכך לבריאות, ובריאות נחשבת דבר השהו לכל נפש, כיון שכל אנושי העולם עושים מעשים עבור בריאות גופם.

דעת החז"י (דינים והנהגות פ"ה אות ה), שאין לעשן ביום טוב, והוסיף (ארוחות רבנו ח"ב עמ' קו) שמתעב זה אסור לטלטל את הסיגריה, מפני שדינן כמקצה.

וכן כתב הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"ב סי' לב, הערות כתובות ז, ב) שבזמנינו אסור לעשן ביום טוב, שהרי התברר שהעישון אינו מועיל לבריאות אלא מויק לה, ולכן אין להתיר את הדבר על פי דבריו הפני יהושע, וכן דעת הגרי"צ קרליץ (חוט שני יום טוב פ"ז אות ב), וכן צידד הגרי"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' י וסי' נח אות ו).

מאידך, בשו"ת אגרות משה (ארוח ח"ה סי' לד) כתב שאף בזמנינו נחשב העישון כדבר השהו לכל נפש, כיון שאנשים רבים בעולם

